

P. 3.

Förändring av kontroll av genom Sverige transiterad militär materiel.

Den sedan sommaren 1940 pågående transiteringen genom Sverige av krigsmateriel har för närvarande en omfattning av i runt tal 50 järnvägsvagnar per dag. Den utgöres huvudsakligen av artillerimateriel av alla slag, till stor del ammunition. Även intendenturmateriel ingår, men torde kontrollen av denna icke förete något större militärt intresse. Artillerimaterielen däremot har för fastställandet av eventuella nya konstruktioner tid efter annan underkastats viss kontroll genom försorg av Statens Järnvägars Militärbyrå eller representanter för Kungl Arméförvaltningens Tygdepartement. Dessa undersökningar hava givit vid handen att en mera systematisk och noggrann undersökning av den transiterade materielen bör kunna ur militär synpunkt vara av värde.

De myndigheter, som för närvarande handhava transiteringen, äro Kungl Utrikesdepartementet, Statens Järnvägars Militärbyrå och Kungl Generaltullstyrelsen.

För en ökad kontroll ur militär synpunkt bör även Kungl Arméförvaltningens Tygdepartement inkopplas samt arbetet lämpligen centraliseras inom Försvarsstaben.

Kungl Utrikesdepartementet handlägger licensansökningarna, som inlämnas från härvarande tyska beskiökning. Dessa licensansökningar äro ytterst summariska och lämna icke någon vägledning vid bedömandet av vad som av den transiterade materielen bör kunna erbjuda något av intresse för specialundersökning. Det synes helle icke ändamålsenligt att på denna väg söka införskaffa närmare detaljer. Licenshandlingarna hava emellertid sitt värde därigenom att i tämligen god tid lämna uppgift om väntade transporter.

Statens Järnvägars Militärbyrå har en särskild avdelning, som handlägger alla med transiteringen förenade frågor och samla därför de med transiteringstågen följande "Bescheinigungen". Dessa innehålla emellertid icke mycket mera än licenshandlingarna emot följa med tågen i regel också fraktsedlar med åtföljand

"Ladeverzeiohnisse", vilka i allmänhet angiva godsets art och mängd, avlastningsort, tillverkare, avsändande och mottagande myndighet och bestämmelsestation.

Dessa handlingar kunna ställas till förfogande för den händelse en kontrollorganisation skall upprättas. Militärbyrån har däremot icke själv bemyndigande eller möjlighet att utverka rätt till detaljgranskning av den transiterade materielen, ej heller brytandet av eventuell plombering. Detta tillkommer enbart tullen. Militärbyrån fäster emellertid uppmärksamheten på att upprättandet av en kontrollapparat lämpligen borde betros även med kontroll av järnvägsvagnarna för upptäckandet av eventuella sabotagehandlingar, som kunna medföra fara under färden genom Sverige.

Tygdepartementets föräta materielbyrå framhåller att redan vid enstaka tillfällen gjorda undersökningar av transiterad materiel ger vid handen, att det utgör ett militärt intresse att åt en dylik kontroll giva en permanent karaktär. Det passerar givetvis en hel del materiel, vars konstruktioner intresserar Tygdepartementet. Som materielen emellertid är av så olika art är det omöjligt för Tygdepartementet att permanent avdela experter på alla olika områden och till samtliga ingångsstationer för transiteringstransporterna. Dessa äro till antalet fem. Däremot torde Tygdepartementet kunna under någon tid ställa sakkunnig person till förfogande för att instruera den personal, som kan anförtros en förstahandskontroll, samt att efter meddelanden från denna personal från fall till fall sända specialister att undersöka viss materiel, som kan antagas erbjuda något av intresse.

Kungl. Generaltullstyrelsen har under hela tiden kontrollerat den transiterade materielens kvantitet och att den överensstämmer med licenshandlingar och "Bescheinigungen". Under sista tiden har även materielens vikt registrerats. Dessa hos Kungl. Generaltullstyrelsen samlade handlingar sakna militärt intresse. En skärpt kontroll, som skulle kunna motsvara de militära önskemålen beträffande godsets art, ursprung och destination, kan Generaltullstyrelsen näppeligen fåretaga med nu gällande Kbr för transi-

teringen.

Det synes däremot icke föreligga några organisatoriska hinder för att Tullverket kan åstadkomma en sådan kontroll, för den händelse erforderliga bestämmelser härför utfärdas. Det torde heller icke vara nödvändigt att härför ett nytt Kbr utfärdas utan en dylik skärpt kontroll synes kunna genom en skrivelse från chefen för Kungl. Finansdepartementet anbefallas. En sådan skrivelse borde i så fall i stort sett innehålla ett direkt åläggande för Kungl. Generaltullstyrelsen att låta verkställa systematisk kontroll av den transiterade materielen genom undersökning av godsets närmare beskaffenhet och mängd i den omfattning som Kungl. Utrikesdepartementet och de militära myndigheterna må finna erforderligt. Dessutom kan angivas, att från militärt håll kan för ändamålet fackkunnig assistent eller personal ställas till Kungl. Generaltullstyrelsens förfogande.

Under sådana förhållanden möter det intet hinder att vid tullbehandlingen vid ingångsstationerna underkasta den transiterade materielen en mera ingående granskning. Huruvida vid påkommande behov tiden medgiver för experter att från Tygdepartementet resa till dessa stationer är en fråga, som måste upptagas med Kungl. Järnvägsstyrelsen. Den torde emellertid icke vara olöslig.

En skärpt kontroll av den sjöledes på svenskt territorialvatten transiterade krigsmaterielen låter sig däremot på grund av internationella bestämmelser och kutym näppeligen göras.

Försvarsstaben. En kontroll av den transiterade materielen bör kunna, utöver det rent tekniska, för Försvarsstaben hava ett visst intresse. Genom en kontroll av materielens art och mängd samt ursprungs- och destinationsort bör kunna utläsas en hel del beträffande tyska truppers organisation och dislokation. Det synes därför vara av intresse att en skärpt kontroll av materieltransiteringen bör vara centraliserad i Försvarsstaben i samarbete med Tygdepartementet, Kungl. Utrikesdepartementet, Statens Järnvägars Militärbyrå och Kungl. Generaltullstyrelsen.

Sammanfattning. Av de ovan från olika ämbetsverk inhämtade upplysningarna synes framgå att en skärpt kontroll av den på järnväg transiterade krigsmaterielen är ett militärt önskemål, och kan med en tämligen enkel organisation utföras. Om de här för erforderliga departementsskrivelserna kunna utverkas föreslås, att bland G-sektionens personal utses en från arbete vid tullanstalt redan förtrogen person att såsom assistent ställas till Kungl. Generaltullstyrelsens förfogande för att bland Fullverkets egen personal, eller om så erfordras genom G-sektionen anskaffad personal, trygga regelbunden kontroll vid ingångsstationerna Trelleborg, Hälsingborg, Charlottenberg och Storlien. Genom samarbete med Militärbyrån erhålles erforderliga fraktsedlar och trafikupplysningar. I samråd med Tygdepartementet ordnas tekniska experters resor för kontroll vid de tillfällen, då assistenten och hans medarbetare icke besitta den tekniska kunskap, som kräves för detaljstudium av någon viss materiel.

Organisationen kommer att draga vissa kostnader, nämligen för arvoden, resor och expedition. Dessa böra begäras av Förvarsstaben.

Stockholm den 19. september 1942.

C/O.